

15.10.2014

15. Potuzhnyi O.V., Polishchuk V.V. (2020) Zastosuvannya suchasnykh fitnes-tekhnologii u fizychnomu vykhovanni molodi. aktualni problemy i perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannya, sportu i turyzmu [Application of modern fitness technologies in physical education of youth. current problems and prospects for the development of physical education, sports and tourism]: kolektyvna monohrafiia. Pereiaslav,. pp. 319 – 329. (in Ukraine)

16. Potuzhnyi O.V., Polishchuk V.V. (2018) Innovatsiini tekhnologii formuvannya zdorovoho sposobu zhyttia studentiv u protsesi fizychnoho vykhovannya [Innovative technologies of forming a healthy lifestyle of students in the process of physical education]: kolektyvna monohrafiia. Pereiaslav-Khmelnitskyi DPU imeni Hryhoriia Skovorody, pp. 398 – 418. (in Ukraine)

17. Solohub O.V. (2018) Metodyka navchannya plavannya pidlitkiv zi znyzhenymy funktsionalnymy mozhlyvostyamy v umovakh pozaurochnoyi roboty [Teaching methods of swimming for adolescents with disabilities in extra-hour work] (PhD Thesis, 13.00.02). Lutsk. (in Ukraine)

18. Sushchenko L.P. (2003) Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya ta sportu u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of professional training of future specialists in physical education and sports in higher educational institutions]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 45 s. (in Ukraine)

19. Chaplinskiy M., Sidorko O., Ostrovskiy M., Lisikh O. (2008) Efektyvnist zasobiv pry pochatkovomu navchanni plavannyu ditey shkilnogo viku [Funds effectiveness of swimming lessons for elementary school children]. Sportivniy visnik Pridniprov'ya, no. 2, pp. 17–20. (in Ukraine)

20. Chetchikova O.I. (ed) (2014) Plavannya yak zasib keruvannya profesiynoyu pratsezdatsnistyu: metod. vkazivky dlya praktychnykh zanyat z dystsypliny "Fizyчне vykhovannya" (dlya studentiv dennoyi formy navchannya vsikh spetsialnostey Universytetu) [Swimming as a mean of professional performance managing: a method. instructions for practical training in the discipline "Physical Education" (for full-time students of all University specialties)]. Kharkiv : KhNUMH. (in Ukraine)

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.11K(156).12
УДК 37.015.311: [796.5:908]

Самоліук А. А.
кандидат педагогічних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0001-5541-1315>

Самоліук А. А.
старший викладач
кафедри спортивних дисциплін і туризму
Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав
<https://orcid.org/0000-0003-1042-650X>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ

В статті висвітлені основні психолого-педагогічні чинники формування креативних здібностей особистості. Цей процес відрізняється своєю довготривалістю, наявністю певних особливостей на кожному з етапів онтогенезу особистості. Формування креативних здібностей у процесі туристсько-краєзнавчої роботи є основою подальшого творчого вивчення довкілля як сукупності явищ і об'єктів у їх єдності і взаємозалежності. Творче ставлення особистості до довкілля, ми розглядаємо як серцевину її суб'єктивного світу, де реальні й об'єктивні стосунки з цим світом обумовлюють сутність кількісними і якісними показниками її потреб, інтересів, переконань, ідеалів і через процеси їх задоволення впливають на всю поведінку й творчу діяльність особистості та конкретну працю.

Ключові слова: особистість, формування креативних здібностей, туристсько-краєзнавча робота, чинники.

Samoliuk A., Samoliuk A. Psychological and pedagogical aspects of the formation of creative abilities of the individual in the process of tourism and local history work. The article highlights the main psychological and pedagogical factors of the formation of creative abilities of an individual. This process is distinguished by its long duration, the presence of certain features at each of the stages of personality ontogenesis. The formation of creative abilities in the process of tourism and local history work is the basis of their further creative study of the environment as a set of phenomena and objects in their unity and interdependence. The creative attitude of an individual to the environment is considered as the core of his subjective world, where real and objective relations with this world determine the essence of quantitative and qualitative indicators of his needs, interests, beliefs, ideals and through the processes of their satisfaction affect all behavior and creative activity of the individual and specific work.

Keywords: personality, formation of creative abilities, tourism and local history work, factors.

Постановка проблеми. Сучасна шкільна освіта України переживає процес глибокого і динамічного реформування. Для правильного розуміння і вирішення питань, що пов'язані з її перебудовою необхідним є розгляд, узагальнення та творче осмислення особливостей функціонування усіх її компонентів, у тому числі і туристсько-краєзнавчої роботи. Залучення особистості до різноманітних за змістом, складністю і географічними межами краєзнавчих досліджень передбачає, за нашим переконанням, необхідність чіткого формулювання виховних і навчально-

дослідницьких задач, використовуючи сучасну теорію і методику виховання та враховуючи сучасний педагогічний досвід організації і проведення такої роботи в закладах загальної середньої освіти

Аналіз останніх досліджень, публікацій. Актуалізація психолого-педагогічних проблем формування креативних здібностей особистості у соціокультурному середовищі, а також розвитку її творчого потенціалу та формування соціальної активності у контексті активної життєдіяльності, філософсько-культурологічних аспектів соціальної природи особистості була і залишається провідним напрямом розбудови сучасного освітнього простору держави. Ці аспекти проблеми знайшли своє відображення у працях В. Г. Кременя, В. С. Крисаченка, П. Ю. Сауха, В. О. Сухомлинського, О. В. Сухомлинської, Г. Г. Філіпчука та інших.

Дослідження процесів розвитку особистості в її онтогенезі, різноманітних психолого-педагогічних механізмів пізнання нею навколишньої дійсності здійснили І. Д. Бех, Л. І. Божович, Л. С. Виготський, О. В. Киричук, О. О. Леонтьєв, С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн, М. І. Сметанський, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін.

Виклад основного матеріалу. Серед великого комплексу завдань, які стоять на сьогоднішньому етапі перед українськими суспільством, державою та школою, виховання підростаючого покоління без сумніву вважається одним із найбільш важливих. Зростання у сучасному суспільстві прагматизму, нівелювання соціально значимих та морально-ідейних орієнтирів значно знизили в середовищі учнівської молоді вагу таких цінностей, як інтерес до навчання, культура взаємовідносин, почуття патріотизму, повага до старших тощо.

Туристсько-краєзнавча діяльність, як складова шкільної освіти виховує у дітей стійкий інтерес до подій і явищ суспільного життя та процесу їх пізнання, закладає основи самоідентифікації особистості та її реалізації у сучасному суспільстві, виховує у молоді духовні та моральні ціннісні орієнтації. Вона формує в учнів почуття особистості та національної гідності. Свідомість як форма відображення дійсності є необхідною умовою творчої діяльності. Саме свідомість людини пов'язана з творчою діяльністю, визначає особливу сутність цих процесів, які проявляються в змінах і перетвореннях людиною оточуючого її об'єктивного світу під час взаємодії з природою і суспільством.

Творчість, як психолого-педагогічна проблема, за своєю сутністю є соціальною формою життєдіяльності, тому що обумовлюється впливом соціально-культурного середовища (впливом сім'ї, школи, суспільства, культури в цілому) і відповідною соціально значущою діяльністю особистості в ньому.

На думку А. Матейко, особистість є творчою, якщо вона здатна: проявляти фантазію; піддавати сумніву існуючі істини; проявляти активний інтерес до проблеми, що вивчається; мати незалежну інтровертивну позицію, що дає змогу людині стояти на своєму; проявляти готовність йти на певний ризик, що гарантує творчий успіх; вміє відірватися від реальності і відійти на деяку відстань, щоб побачити перспективу; має значне розмаїття розумових здібностей, бажання експериментувати, свободу від внутрішніх самообмежень, незалежність мислення й дій, високу творчу енергію, прагнення до розв'язання все більш складних проблем [5].

На основі аналізу основних наукових теорій, щодо розуміння творчості й творчої активності особистості, ролі діяльності у розвитку творчості та розгляд цих процесів як складових психолого-педагогічної проблеми формування й розвитку креативних здібностей зростаючої особистості та її соціального становлення, нами було виділено й дано характеристику провідним напрямам щодо її розв'язання під час здійснення учнями туристсько-краєзнавчої роботи в сучасному освітньо-виховному середовищі закладу середньої освіти. Цими напрямками є: інтелектуально-процесуальний; мотиваційно-особистісний та систематизуючий.

Інтелектуально-процесуальний напрям (за іншою трактовкою його можна охарактеризувати як інтелектуалізація процесу творчості індивіда в соціокультурному середовищі), на думку В. В. Давидова, полягає саме в тому, що "... теоретичне мислення лежить в основі творчого ставлення людини до дійсності", саме через активізацію процесів мислення. За такого розуміння проблеми можемо стверджувати, що творчість є, насамперед, багатогранність і багатоаспектність сформованого інтелекту на основі формування й розвитку творчого мислення.

На думку Л. С. Виготського, "мозок людини є не лише органом, що зберігає і відтворює наш попередній досвід, а й органом, що комбінує, творчо переробляє і створює з елементів цього попереднього досвіду нові твердження і нову поведінку".

Також, слід актуалізувати увагу на тому, що Л. С. Виготський не надавав абсолютної переваги у характеристиці процесів активізації творчості лише одному інтелекту особистості, а розглядав ці процеси у тісному взаємозв'язку з їх емоційним забарвленням. Тим самим, розглядав обидві складові творчості – інтелектуальну та емоційну, як рівнозначні і необхідні у логічній єдності для акту творчості, тобто у певній системі узгодженості інтелектуальних здібностей людини (здатність до уяви, творчої фантазії і думки) та з афективним компонентом особистості (емоційний настрій, почуття й переживання). У цьому контексті він зазначав, що "... почуття, як і думки, спрямовують творчість людини".

Мотиваційно-особистісний напрям, сутність якого, за нашим висновком, полягає в обґрунтуванні й розробці механізмів творчого мислення й творчої діяльності особистості, якій притаманні певні мотивації, потреби, інтереси та відповідні риси (наполегливість, відповідальність, спрямованість тощо).

Творчість супроводжує процес самостворення людської особистості, коли людина є творцем самого себе, робить своє життя унікальним і неповторним. Саме усвідомлення життя як творчого процесу самопобудови життєвого шляху дає змогу констатувати наявність життєтворчості як вищої форми прояву творчої природи людини.

Джерелом особистісного зростання людини як результат активізації й актуалізації її творчої активності є природні потенціали людини, що містять у собі тенденції самореалізації чи самоактуалізації, завдяки яким особистість зростає зсередини, і зумовлюється становленням власної "Я-концепції" [4].

Внутрішні психологічні механізми (емоційний і мотиваційний), які здійснюють управління процесами творчості особистості можуть мати позитивну (оптимальну) й негативну (неоптимальну) характеристики. За умови, коли процеси творчої активності особистості забезпечуються емоційно-мотиваційним підкріпленням (насамперед інтересом,

внутрішньою потребою пізнання нового, сформованими ціннісними орієнтирами), вони набувають позитивної динаміки і навпаки, коли певний рівень активності підтримується перенапруженням всіх сил особистості це призводить до втоми, втрати інтересу, а значить, зниженню ефективності творчої активності індивіда [1]

Саме сформовані особистісні інтереси, потреби, цінності, на думку І. Д. Беха, якщо їх внутрішню природу і побудову виводити з процесів смислоутворення, складають внутрішній стрижень особистості [1] й функцію організації її життєдіяльності, завдяки чому "...така особистість активно використовує їх для вирішення не побутових, а насамперед смисложиттєвих проблем ..." [1].

Систематизуючий напрям, що розглядається нами як найбільш перспективний у вивченні феномену творчості особистості й шляхів її формування. Отже, внутрішня єдність і цілісність процесів формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, передбачає наявність як унормованих, так і не унормованих інтегративних зв'язків і взаємозалежностей внутрішніх психологічних механізмів, які керують вчинками і діями особистості у навчально-виховному середовищі ЗСО.

Мотиви є реальними спонуками до певних дій особистості за певних умов і у певних життєвих ситуаціях. Тобто вони як інтегроване особистісне утворення розкривають нерозривний зв'язок суб'єктивного і об'єктивного, тим самим забезпечують єдність свідомості і поведінки учнів. Тоді, "... стійкий і узагальнений мотив у плані самосвідомості і є відповідною якістю особистості, яка входить до її ціннісної системи, ... тоді мотив доцільно розглядати як особисту якість (цінність) у її генезі".

Єдність цих двох категорій передбачає наявність певних психологічних установок, що виконують роль мотивів діяльності в навколишньому середовищі, за допомогою яких можуть бути задоволені потреби особистості. Однак, психологічні установки можуть виконувати як позитивну (якщо вони сформовані на принципах і моральних нормах суспільства, духовній єдності людини і оточуючого її світу), так і негативну (якщо їх формування відбулось під дією упередженості, необ'єктивності, жорсткого прагматизму стосовно довкілля чи окремих його об'єктів) роль у формуванні системи цінностей особистості та її діяльності у довіллі. Суттєва роль, як стверджує І. Д. Бех, у набутті вихованцем особистісного смислу пропонованої освітньої, моральної чи практичної норми належить так званим образам-враженням, які залишають незабутній слід у пам'яті. Ці образи, відображаючи певні моральні ситуації, час від часу активізуються і оволодівають увагою дитини, підтримують інтерес до предмета спогадів, а з часом спонукають активно діяти у відповідному напрямі [2].

Потреби й інтереси особистості визначають необхідний напрям та обсяги інтелектуальної діяльності та відповідної практичної роботи з вивчення довкілля на кожному з етапів онтогенезу дитини. Однак не менш важлива роль належить емоційним реакціям, що визначаються як "діяльність оцінювання" інформації, яку учні опрацьовують під керівництвом вчителя, старших товаришів чи самостійно. Саме під час оцінювання об'єктивні наукові знання про об'єкти і явища довкілля набувають суб'єктивного емоційного спрямування, певного значення для особистості, тим самим, можемо констатувати, що емоції здійснюють регулятивну функцію, спонукають її до здобуття додаткових знань, здійснення вчинків або творчої діяльності, водночас вони можуть виконувати і стримуючу роль у цих процесах [5].

Тоді правомірним є висновок про те, що саме пережиті особистістю знання, втілені у морально вивірених поведінці і творчій діяльності мають силу переконань, отже, починають здійснювати регулюючу і спрямовуючу функцію у життєдіяльності особистості, у її творчому розвитку й саморозвитку. Однак поведінка, а тим більше творча діяльність особистості, не визначається лише інтересами, емоціями і потребами, вона жорстко регулюється сформованими переконаннями й ідеалами особистості. Складовою переконань є набуті знання, інтелектуальні уміння та практичні навички і хоча вони відіграють провідну роль у формуванні творчої активності особистості, проте вони не визначають у повному обсязі ставлення і зміст та напрями творчої діяльності учнів основної школи у довіллі в межах їхньої туристсько-краєзнавчої роботи.

Вихідним моментом у формуванні такого роду переконань, за нашим висновком, є ставлення особистості до ідей та ідеалів за умови обов'язкової позитивної їх оцінки. Зауважимо, що це ставлення має бути активним, оскільки лише за таких умов зміст суспільних ідей та ідеалів буде сприйнятий особистістю і стане складовою її духовного світу.

Тобто, поступово відбувається процес формування мети творчої діяльності, а отже відповідального ставлення особистості до оточуючого її світу, яке включає усвідомлення особистістю власної причетності до вирішення проблем своєї місцевості, краю та держави; переконання в необхідності обґрунтування з позиції моралі суспільства будь-яких власних дій у довіллі. Це підводить нас до висновку, що саме переконання, які базуються на здобутих знаннях і в той же час спонукають особистість до оцінювання дійсності та доцільних з моральної точки зору дій у довіллі, визначають спрямованість особистості. Відтак спрямованість особистості ми розглядаємо як систему домінуючих цілей і мотивів поведінки та діяльності з вивчення довкілля, які зрештою визначають суспільну значущість і самоцінність особистості та її соціальний статус у колективі чи громаді.

Спрямованість разом із сформованим світоглядом є вищим регулятором поведінки і творчих дій особистості у навколишньому середовищі. У свою чергу, спрямованість, мету діяльності, психологічну установку і навіть ідеал особистість не може визначити без сформованої власної самосвідомості. Самосвідомість визначається нами як вихідна позиція, як результат і як чинник активного світосприйняття особистістю довкілля у всьому розмаїтті його взаємозв'язків і взаємозалежностей, результатом якого є формування емоційно-ціннісної сфери особистості на базі формування системи моральних установок. У контексті останнього активне світосприйняття, на якому акцентує увагу І. Д. Бех, має набувати у самосвідомості вихованця особистісного смислу, інакше воно втрачає моральну цінність. Тому завдання вихователя, продовжує він далі, полягає в тому, щоб сформувати людину зі стійким прагненням до діяльності і діяльності свідомої, творчої, а не пасивного спостерігача [2].

Г. Сковорода вважав, що "... людина досягає гармонії і щастя лише тоді, коли бажає і прагне до пошуку

“спорідненої праці”, тієї творчої ролі, яка призначена людині від народження” [6].

Тобто здатність ставити мету, усвідомлювати засоби її досягнення, використовувати свої можливості, передбачати результати є показником творчого підходу до проблем вирішення життєвого самовизначення, спрямованості на майбутнє, визначенні свого життєвого шляху, майбутньої професії. Ця потреба конкретизується в новій соціальній позиції, яка розгортається у творчому ставленні до життя на наступному віковому етапі.

Отже, можемо констатувати, що інтелектуальний розвиток є психологічним підґрунтям творчого розвитку особистості, інакше кажучи, творчість виступає особистісним дериватом інтелекту. Важливим аспектом творчого розвитку особистості є саморозвиток, у якому і формується нове поле цілей і задач, що є проявом нових суспільних освітніх потреб. На відміну від процесів розвитку, саморозвиток особистості є більш цілеспрямований, керований і усвідомлюваний процес [3].

Творчі можливості залежать не тільки від властивостей розуму (наприклад, від легкості виникнення гіпотез, швидкості комбінування інформації та вибудови алгоритму власних творчих дій), але й від певних рис характеру особистості, внутрішніх установок, мотивів, “стилю поведінки”. Так, на думку Н. С. Лейтеса, необхідними для розгортання творчості особистості є такі сформовані якості: розумова самостійність, сміливість думки, готовність до вольового напруження, спрямованість особистості на творчість.

Підтвердженням зазначеного вище є обґрунтована думка Д. Б. Богоявленської про те, що творчість слід розглядати як “... похідну інтелекту, переломленого через мотиваційну структуру, яка або гальмує, або стимулює його прояв”. У той же час, слід актуалізувати увагу на важливості для творчості не особистісно-мотиваційного фактору розумової діяльності, а фактору інтелектуального (розумових здібностей). За такого підходу у розв’язанні психолого-педагогічної проблеми феномену творчості саме інтелектуальній активності ми надаємо особливої значущості, оскільки вона поєднує в собі інтелектуальні та неінтелектуальні фактори, але не зводиться до жодного з них. Тоді розумові здібності є фундаментом інтелектуальної активності, але проявляються вони лише через задіяння мотиваційної структури особистості.

Завершуючи аналіз феномену творчості як актуальної психолого-педагогічної проблеми, необхідним є акцентування уваги на таких основних її положеннях: продуктивна діяльність особистості спрямовується її ціннісними орієнтаціями, які визначаються життєвими цінностями людини; ціннісні орієнтації властиві будь-якій людині, але для самоактуалізованої особистості характерною є узгоджена і несуперечлива система ціннісних орієнтацій, яка лежить в основі формування змістовно і хронологічно узгоджених життєвих цілей, планів і творчих дій, спрямованих на їх досягнення; особистість з неузгодженою системою цінностей не в змозі визначитись з конкретною метою, об’єктом взаємодії та шляхами досягнення поставленої мети; в основі повноцінного життя людини лежить особливе – творче (інтелектуально-емоційне) ставлення до нього, завдяки якому особистість долає невидиму психологічну межу, що відділяє її власне “Я” від не-“Я”; навколишній світ для особистості відкривається не стільки як світ зовнішніх об’єктів та процесів їх взаємодії, скільки як її особистісний світ – тобто світ, до якого вона найглибшим чином причетна; передумовою такого бачення світу є духовно практична діяльність щодо самоактуалізації власної творчої активності [5].

У такому контексті важливе значення у формуванні креативних здібностей особистості у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в закладах загальної середньої освіти відіграє їхня творча самодіяльність. Тобто така діяльність, яка, на думку І. Д. Беха, має суспільне значення, яка здійснюється під впливом внутрішніх потреб і постійно діючих ззовні сил. Самодіяльність є відображенням ступеня свідомості вихованця в його конкретних діях і вчинках, це можливість самопізнання, самоутвердження й самореалізації [1].

Висновок. Універсальною характеристикою будь-якої самоактуалізованої особистості є креативність – як прагнення та здатність до творчості. Творчість є фундаментальною характеристикою людської природи, потенціал, даний від народження кожному, але більшість людей втрачає цей потенціал у процесі прилучення до надбань минулих поколінь, лише деякі виявляються спроможними зберегти його.

Таким чином, основою продуктивного та репродуктивного типів людської активності є процесуальна і особистісна форми актуалізації цієї активності. Особистісна форма актуалізації реалізується у вигляді особистісного стилю творчої діяльності і праці, а процесуальна форма – ступенем новизни продукту, який ця особистість створює у процесі своєї творчої діяльності і праці.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: навч.-метод. вид.: у 2 кн. К.: Либідь, 2003. Кн. 2.: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. С. 344.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання; К.: ІЗМН, 1998. С. 204.
3. Біла книга національної освіти України; Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл та ін.; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. К.: Інформ. Системи, 2000. С. 342.
4. Булах І. С. Психологічні основи особистісного зростання підлітків: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.00; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2004. С. 35.
5. Самолюк А. А. Формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах: дис..канд. пед. наук: 13.00.07; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2015.
6. Сковорода Г. С. Сад пісень: Вибрані твори .. К.: Веселка, 1980. С. 190.
7. Топузов О. М. Теоретико-методологічні засади вивчення національного краєзнавства в школі. Геогр. та основи економіки в шк. 2011. № 10. С. 35–38.
8. Троценко Т. Ю. Формування моральних якостей учнів 3-4 класів в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності: дис... канд. пед. наук: 13.00.07; Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2009. 229

References

1. Bekh I. D. (2003) Vykhovannia osobystosti [Personality education]: navch.-metod. vyd.: u 2 kn. K.: Lybid, Kn. 2.: Osobystisno oriientovani pidkhdid: naukovopraktychni zasady. S. 344.
2. Bekh I. D. (1998) Osobystisno zoriientovane vykhovannia [Personal oriented education]; K.: IZMN. S. 204.
3. Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy [White book of national education of Ukraine]; (2000) T. F. Aliksieienko, V. M. Anishchenko, H. O. Ball ta in.; za zah. red. akad. V. H. Kremenia; NAPN Ukrainy. K.: Inform. Systemy., S. 342.
4. Bulakh I. S. (2004) Psykholohichni osnovy osobystisnoho zrostannia pidlitkiv [Psychological foundations of personal growth of teenagers]: avtoref. dys. ... d-ra psykhol. nauk: 19.00.00; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. K., S. 35.
5. Samoliuk A. A. (2015) Formuvannia tvorchoi aktyvnosti uchniv osnovnoi shkoly u protsesi turystsko-kraieznavchoi roboty v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Formation of creative activity of elementary school students in the process of tourism and local history work in general educational institutions]: dys..kand. ped. nauk: 13.00.07; Pereiaslav-Khmelnyskyi derzh. ped. un-t im. Hryhoriia Skovorody. Pereiaslav-Khmelnyskyi.
6. Skovoroda H. S. (1980) Sad pisen: Vybrani tvory [Garden of songs: Selected works]. K.: Veselka, S. 190.
7. Topuzov O. M. (2011) Teoretyko-metodolohichni zasady vyvchennia natsionalnoho kraieznavstva v shkoli [Theoretical and methodological foundations of the study of national regional studies at shul] Heohr. ta osnovy ekonomiky v shk. № 10. S. 35–38.
8. Trotsenko T. Yu. (2009) Formuvannia moralnykh yakosteï uchniv 3-4 klasiv v protsesi turystsko-kraieznavchoi diialnosti [Formation of moral qualities of students of secondary school grades in the process of tourism and local history activities]: dys... kand. ped. nauk: 13.00.07; In-t problem vykhovannia APN Ukrainy. Kyiv.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.11K(156).13

Чупрун Н.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав
ORCID 0000-0003-4393-1414

КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Мета роботи – проаналізувати стан проблеми координаційних здібностей в науково-методичній літературі та практиці фізичного виховання. **Методи дослідження** – аналіз та узагальнення науково-методичної літератури. **Результати дослідження:** зроблено аналіз підходів науковців до визначення поняття «координаційних здібностей», їх природи та структури, факторів і чинників впливу, що визначають успішність їх розвитку. Аналіз літературних джерел показав, що в галузі фізичного виховання і спорту сформувались два відносно самостійних методологічні підходи до вивчення координаційних здібностей. Висновок - науковці пропонують значну кількість визначень координаційних здібностей та різні підходи до виявлення їхньої сутності, за якими виділяють різне число складових координаційних здібностей і вкладають у них різний зміст, використовуючи різноманітні терміни та поняття.

Ключові слова: координаційні здібності, спритність, фізичне виховання.

Chuprun N. Coordination skills in physical education. theoretical aspect. The purpose of the work is to analyze the state of the problem of coordination abilities in the scientific and methodological literature and practice of physical education. Research methods - analysis and generalization of scientific and methodical literature. Research results: an analysis of the approaches of scientists to the definition of the concept of "coordinative abilities", their nature and structure, factors and influencing factors that determine the success of their development was made. The analysis of literary sources showed that two relatively independent methodological approaches to the study of coordination abilities were formed in the field of physical education and sports. Conclusions. The analysis of literary sources confirmed the significant interest of physical education and sports specialists in the role and essence of coordination in the process of managing motor actions, mastering motor skills and developing physical qualities. Scientists offer a significant number of definitions of coordination abilities and different approaches to identifying their essence, according to which they distinguish a different number of components of coordination abilities and put different meanings into them, using various terms and concepts.

Keywords: coordination abilities, dexterity, physical education.

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти вказує на необхідність використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного вдосконалення, з метою збереження здоров'я громадян як найбільшої суспільної цінності. Ключовими компонентами рухового розвитку людини є рівень розвитку її рухових якостей, які формують фундамент для виконання життєво важливих навичок й умінь. Перспективним напрямом удосконалення фізичного виховання є пошук і наукове обґрунтування ефективних засобів і методів розвитку рухових якостей і особливо координаційних здібностей. Оскільки, становлення рухових функцій та вдосконалення координаційних здібностей людини є важливою передумовою для освоєння ними нових рухів та успішного оволодіння різноманітними руховими діями, які формують руховий базис і використовуються під час виконання спортивних рухів, а також у повсякденному житті.

Тому дана проблема є особливо **актуальною** і потребує детального дослідження та висвітлення.